

21.Yüzyılın Jeopolitik Testi: ABD ve Çin'in sınırsız stratejik rekabeti

Dr. Hüseyin KORKMAZ

Biden yönetimi bir süredir beklenen **Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi**'ni sonunda yayınladı. Aslında geçen sene **geçici bir ulusal güvenlik belgesi** yayınlanmış ve ABD'nin kuşatma altında olduğu belirtilerek Çin'in giderek agresifleştiğinin altı çizilmişti.

Bu geçici belgede *"Amerika'nın ittifaklar ağını ve dünyayı tüm halklar için daha güvenli hale getiren ortaklıkları canlandırmanın"* son derece önemli olduğu özellikle vurgulanmıştı.

Trump döneminde müttefiklere uygulanan ayrıştırıcı yaklaşım Biden yönetimi ile beraber tersine döndü. Biden yönetimi küresel rekabette başarılı olmanın ve *kurallara dayalı mevcut düzenin* ayakta kalabilmesi için ortak/organize bir yaklaşım modelinin geliştirilmesini savundu.

Biden dönemindeki bir başka önemli belge ise Pentagon tarafından 2022 Mart ayında yayınlanan" idi. Bu belgede de Çin, stratejik bir rakip olarak tanımlanmış ve Çin kaynaklı tehditlere ayak uydurulması için *"dirençli bir 'Müşterek Kuvvet' ve savunma ekosistemi oluşturmanın"* önemi vurgulanmıştı.

Ulusal savunma strateji belgesinin özetinde dikkat çeken bir diğer husus ise *"Hint-Pasifik'te Çin ile mücadeleye ve ardından Avrupa'da Rusya ile mücadeleye öncelik vereceklerinin"* belirtilmiş olması. Ukrayna'daki savaşın derinleşmesi nedeniyle bu husus revize edildi ve öncelik şu anda Rusya ile mücadelede gibi.

Zaten Biden yönetimin yayınladığı son güvenlik strateji belgesinde de *"Rusya, Avrupa güvenliğine yönelik en acil tehdit"* olarak tanımlandı.

Son yayınlanan strateji belgesine ayrıntılı bir şekilde bakmadan önce 2022 Mayıs ayında ABD Dışişleri Bakanı Blinken'in George Washington Üniversitesinde yaptığı önemli konuşmaya değinmekte yarar var.

Bu konuşmada Çin'e yönelik strateji ana hatları ile açıklanmıştı. Blinken'in konuşması Çin'e yönelik stratejiyi *"yatırım yap, uyum sağla ve rekabet et"* temaları eşliğinde ele almıştı.

Blinken, Çin'i uzun vadeli en önemli tehdit olarak tanımlarken “*yeni bir soğuk savaş*” istemediklerini de özellikle vurgulamıştı. Öte yandan “**bu düzeni tek başımıza savunamayız**” diyerek müttefik ağını canlandırmanın önemine değinmişti.

“Tek rakip ÇİN”

Blinken, “*Çin, hem uluslararası düzeni yeniden şekillendirme niyetine hem de bunu yapacak ekonomik, diplomatik, askerî ve teknolojik güce sahip tek ülke.*” diyerek Çin’in niyetinin sistemi değiştirmeye yönelik bir eğilim içerisinde olduğunu ilan etmişti. Blinken ayrıca askerî alanda daha asimetrik bir safhaya geçtiklerini belirterek küresel rekabetin hibrit karakterine de vurgu yapmıştı.

Blinken'in konuşmasını 'Biden doktrini' olarak tanımlamıştım. Doktrinin temeli tıpkı Truman doktrininde olduğu gibi ABD'nin **Çin tehdidi** altında bulunduğu korkusuna dayanıyor.

Aslında bütün bunların hiçbiri yeni değil. 2017 yılından beri ilgili tüm güvenlik ve strateji belgelerinde Çin, revizyonist bir güç ve mevcut uluslararası düzene muhalefet eden bir ülke olarak tanımlanıyordu.

Biden daha da ileri gidip **Çin ile rekabetin 21. yüzyılın en önemli jeopolitik testi olduğunu** ilan etmişti. Biden daha önce (4) defa “*Gerekirse Tayvan'ı askerî olarak savunuruz*” benzeri cümleler kurmuş, Beyaz Saray ise her seferinde düzeltme yapma gereği duymuştu.

Biden yönetimi tarafından dün yayınlanan son belgede ise “**ABD'nin önümüzdeki yıllarda tehlikeli bir Rusya'yı nasıl engelleyeceği ve uzun vadede Çin ile etkili bir şekilde nasıl rekabet edeceği**” ana hatlarıyla açıklandı.

Söz konusu belge aslında 2021 yılının sonunda yayınlanacaktı ama ertelenmişti.

Belgenin ilk bölümünde “*büyük güçler arasındaki jeopolitik rekabetin şartlarının belirlendiği belirleyici bir on yıldan*” bahsediliyor. Biden yönetimi önümüzdeki on yılın küresel rekabet açısından belirleyici bir dönem olacağını iddia ediyor.

Biden yönetimine göre “*Dünya artık bir dönüm noktasında. Bu on yıl, Çin ile rekabetin şartlarını belirlemede, Rusya'nın yarattığı akut tehdidi yönetmede belirleyici olacak.*”

Belgeye göre “**Soğuk Savaş sonrası dönem sona erdi ve sonraki dönemi şekillendirmek için süregelen bir rekabet söz konusu.**” Jeopolitik rekabetin arttığı ve milliyetçilik ile popülizmin iş birliği yaptığı bir dönemde yeni hareket tarzlarının benimsenmesi gerekiyor Biden yönetimine göre.

“ABD, dünyanın önde gelen gücü olmaya devam ediyor”

Biden yönetimi “uluslararası ortam tartışmalı hale gelse de ABD dünyanın önde gelen gücü olmaya devam ediyor” diyerek bu kalıcı rolün devam ettiğinin altını çiziyor. Ayrıca tüm konularda bizimle aynı fikirde olmasalar bile bölgesel ve uluslararası düzen vizyonumuzun büyük kısmını paylaşan dünya çapındaki kilit demokratik ortaklara yapılan atıflar da dikkat çekiyor.

ABD, müttefiklerini belirli ölçüde ikna ettiğini ancak kilit ortakları ile bazı sorunlar yaşadığını da kabul etmiş oluyor. Belgeye göre ABD'nin bu yeni vizyonunda karşılaştığı en acil stratejik zorluk, otoriter yönetimi revizyonist bir dış politikayla birleştiren güçlerden geliyor:

*“Rusya ve Çin farklı zorluklarla karşı karşıya. Rusya, Ukrayna'ya karşı acımasız saldırganlık savaşının gösterdiği gibi, bugün uluslararası düzenin temel yasalarını pervasızca hiçe sayarak, özgür ve açık uluslararası sisteme acil bir tehdit oluşturuyor. Buna karşılık Çin, hem **uluslararası düzeni yeniden şekillendirme niyetine** hem de bunu ilerletmek için giderek artan bir şekilde ekonomik, diplomatik, askerî ve teknolojik güce sahip tek rakiptir.”*

Bu ifadeler ABD'nin kısa vadede Rusya'yı engellemeye ancak uzun vadede Çin ile keskin bir rekabete odaklandığını gösteriyor. Bugüne kadar yayınlanan her belge ve yapılan her konuşmada olduğu gibi bu belgede de “Çatışma ya da yeni bir Soğuk Savaş istemiyoruz” ibaresi özellikle vurgulanıyor. Ancak bunun artık sadece zayıf bir retorik olduğu göze çarpıyor.

Biden yönetimi bu belirleyici on yıldaki vizyonunu gerçekleştirmek için üç önemli hususun altını çiziyor:

- 1) Amerikan gücünü genişletmek için yatırım yapmak.
- 2) Küresel stratejik ortamı şekillendirmek ve ortak zorlukları çözmek için mümkün olan en güçlü uluslar koalisyonunu inşa etmek.
- 3) Ülkeye yönelik terör tehdidini bozma kabiliyetini korurken, ABD Ordusunu büyük güçlerle stratejik rekabet çağına uygun olacak şekilde modernize etmek ve güçlendirmek.

Yayınlanan bu son belge önemli çünkü bu belge ile Biden yönetimi Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından dünyayı yeni bir stratejik rekabet çağında kabul ediyor. Rusya akut ve yakın bir tehdit ancak Çin'in kapsamlı yeteneklerinden yoksun. Fakat giderek aynı safta yoğunlaşan Çin-Rusya ilişkilerine de dikkat çekiliyor.

Belgede temel odak her zaman olduğu gibi uzun vadeli tek rakip Çin. Biden yönetimine göre Pekin, ekonomik gücünü sık sık ülkeleri zorlamak için kullanıyor. İç pazarına erişimi sınırlarken uluslararası ekonominin açıklığından yararlanıp, dünyaya olan bağımlılığını azaltırken dünyayı Çin'e daha bağımlı hale getirmeyi amaçlıyor.

Çin ile rekabet en çok Hint-Pasifik'te belirgin ancak aynı zamanda giderek daha da küresel bir karakter kazanıyor.

Belgede yer alan *"ABD, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı savaşını stratejik bir başarısızlık haline getirmeye yardım ediyor"* ifadesi dikkat çekiyor.

"Stratejik rekabet çağındayız"

Bütün bu bulguların ışığında sonuç olarak şunları söyleyebiliriz.

ABD resmî devlet söylemi artık net olarak Soğuk Savaş sonrası dönemin sona erdiğini ve büyük güç rekabeti çağına girdiğimizi kabul etti.

Özellikle önümüzdeki on yıl içerisinde meydana gelen değişim ve dönüşümlerin bu rekabetin seyrinde önemli ve belirleyici etkileri olacak. Bir başka önemli husus ise **ABD için Çin artık bu çağın en önemli jeopolitik meydan okuması.**

ABD hem Çin hem de Rusya'yı kurallara dayalı uluslararası düzene karşı bir tehdit olarak değerlendiriyor. Bu noktada özellikle Çin'i düzeni değiştirmeye yönelik niyet ve kapasitesi olması açısından itham ediyor.

Dolayısı ile ABD artık tüm enerjisini uzun vadede Çin ile yapılacak sınırsız stratejik rekabete ayırmış durumda. Bu bağlamda önce yatırım yaparak ekonomik dengelemeye gidilecek ve daha sonra müttefikler ile kurumsal bir uyum yakalanacak. Ayrıca bu süre içerisinde ABD Ordusunun özellikle teknolojik ölçekte modernizasyonu için kritik bir çaba gösterilecek.

Biden yönetiminin ulusal güvenlik strateji belgesi şu şekilde bitiyor:

"Bu belirleyici on yılda başarmamız gereken şey budur. Tarihimiz boyunca yaptığımız gibi, Amerika bu anı yakalayacak ve meydan okumak için ayağa kalkacak. Kaybedecek zaman yok."

Bu arada ABD yönetimi yakında iki ilgili belge daha yayınlayacak. Birincisi Ulusal Savunma Strateji Belgesinin tamamı. İkincisi ise ABD'nin nükleer silahları hangi koşullar altında kullanacağını belirleyen nükleer durum incelemesi.

ABD ve Çin arasında devam eden stratejik rekabet her geçen gün daha da keskinleşiyor.

Görünen o ki stratejik ve sınırsız bir rekabet çağına giriyoruz.

Bu çağ bloklaşmalara eğilimli, rekabetin daha hibrit bir karakter sergilediği, çatışmaların yoğunlaştığı ve belirsizliğin belirleyici olduğu *gri bir çağ* olacak.

Kısacası bu yeni ve karanlık geleceğe hoş geldiniz!